

Bostedssegregasjon og politiske strategier. Erfaringer fra Norge og Oslo

Tematnummer: UDSATTE BOLIGOMRÅDER – Problemer og løsninger

Denne artikkelen gir et forskningsbasert oversiktsbilde av bostedssegregasjon og politiske strategier for å bekjempe geografisk ulikhet i Oslo. Artikkelens empiri er i stor grad hentet fra kvantitative registerbaserte studier publisert innenfor rammen av to store forskningsprosjekter finansiert av Norges Forskningsråd. Disse studiene bekrefter, nyanserer og utdyper bildet av Oslo som en delt by med betydelig bostedssegregasjon – konsentrasjonen av husholdninger med lignende landbakgrunn og sosioøkonomisk profil er sterk. De registerbaserte studiene illustrerer også hvordan innvandring, fødselsstatistikk og flyttemønstre bidrar til å opprettholde og forsterke bostedssegregasjonen i den norske hovedstaden. Sammenlignet med Danmark er imidlertid de politiske strategiene utformet for å bekjempe geografisk ulikhet lite inngripende og av beskjedent omfang. Det finnes ikke et norsk motstykke til den danske parallellsamfunnsavtalen. I artikkelen argumenterer vi for at de viktigste virkemidlene benyttet for å lindre effektene av bostedssegregasjon i Oslo – områdeløft, plan- og bygningsloven og geografisk spredning av sosiale utleieboliger – er preget av norsk boligpolitikks markedsliberale karakter og har begrenset potensiale som redskaper for å motvirke geografisk ulikhet.

Innledning

I denne artikkelen analyserer vi geografisk ulikhet og geografisk mobilitet i Oslo. Vi diskuterer også de politiske strategiene som har blitt utformet som svar på utfordringene knyttet til bostedssegregasjon og konsentrasjonen av levekårsutfordringer i noen byområder. Artikkelen er en oversiktsstudie hovedsakelig bygget på resultater fra to store registerbaserte forskningsprosjekter finansiert av Norges Forskningsråd: *Neighbourhoods at risk – residential mobility and neighbourhood tipping* og *Social inequality and housing over the life course: good choices or lucky outcomes?*. De relativt ferske resultatene fra disse prosjektene supplerer eksisterende forskning ved å bekrefte, nyansere og utdype den geografiske ulikheten i den norske hovedstaden.

Vi har valgt å konsentrere oss om Oslo som case av tre årsaker. For det første fordi mye av den politiske debatten om bostedssegregasjon i Norge kretser rundt hovedstaden – den eneste byen i landet som (kanskje) fortjener betegnelsen storby. For det andre fordi den sosioøkonomiske ulikheten i Norge når sine høyeste nivåer i Oslo (Wessel, 2015: 143), noe som i sin tur bidrar til geografisk ulikhet hva gjelder konsentrasjonen av ulike befolkningsgrupper. For det tredje er store deler av norsk urbanforskning basert på empiri fra hovedstaden. Det betyr at vi kan trekke veksler på en relativt rik forskningslitteratur i det som følger (se for eksempel: Ljunggren red., 2017).

JARDAR SØRVOLL
NOVA, OsloMet
– Storbyuniversitetet.
(Førsteforfatter/Corresponding Author:
jarso@oslomet.no
tlf: 0047 93 22 43 05

Erfaringer fra Norge og Oslo bør være interessante for urbanforskere og policyeksperter fra andre land. I Oslo er det mulig å identifisere mange av de samme generelle mekanismene som finnes i andre større europeiske byer. Også i Oslo er det eksempelvis slik at «like-søker-like», i den forstand at grupper med lignende sosioøkonomisk status har en tendens til å søke seg til samme geografiske område (Galster & Turner, 2019). Eksistensen av slike generelle mekanismer gjør at empiri fra Oslo kan informere og berike problemstillinger og hypoteser brukt i studier av andre storbyer. Videre kan det argumenteres for at det norske eksempelet er særskilt interessant for nordiske forsknings- og utredningsmiljøer på bolig- og urbanfeltet. På tross av at det fremdeles er vanlig å tale om den nordiske modellen i komparativ velferdsforskning (West Pedersen & Kuhnle, 2017), er det store forskjeller mellom de nordiske landenes boligmarkeder og boligpolitikk (Bengtsson red., 2013). Sammenlignet med Danmark er for eksempel boligpolitikken i Norge sterkt boligeier- og markedsorientert. I Norge og Oslo finnes ingen almen utleie-sektor eller prisregulering på boligmarkedet (Aarland & Sørvoll, 2020). For urban- og boligforskere fra andre nordiske land kan dermed Oslo være et interessant case, fordi det kan antyde noen mulige konsekvenser av å deregulere boligmarkedet og legge til rette for flere boligeiere etter norsk mønster (se for eksempel: Turner & Wessel, 2019). Norge kan endelig være et interessant kontrasterende eksempel for danske forskere, fordi landets liberale og lite inn-gripende integreringsstrategi skiller seg markant fra ghettoplanen i Danmark (Staver, Brekke & Søholt, 2019).

Innledningsvis i artikkelen gjør vi rede for det deregulerte, segregerte og eierdominerte boligmarkedet i Oslo. Deretter presenterer vi noen korte teoretiske refleksjoner om segregasjon og romlig assimilasjon. Disse refleksjonene utgjør det eklektiske teoretiske grunnlaget for våre tolkninger av de registerbaserte studiene av geografisk ulikhet som diskuteres i artikkelens hoveddel. Til sist drøfter vi de viktigste politiske strategiene som har blitt tatt i bruk for å lindre og bekjempe bostedssegregasjon og geografisk konsentrasjon av levekårsutfordringer i Oslo. Artikkelens viktigste bidrag til urbanforskningen er slik sett at den gir et oppdatert bilde av sentrale analyser av flyttemønstre og bostedssegregasjon i Oslo, og samtidig gir en tolkning av de politiske virkemidlene utformet for å motvirke presumtivt uheldige konsekvenser av ulikhet i byrommet.

Bakgrunn: et deregulert, segregert og eierdominert boligmarked

I et sammenlignende europeisk perspektiv framstår boligmarkedet i Oslo som deregulert og boligeierdominert. Dette er et resultat av politiske og samfunns-messige endringsprosesser i etterkrigstiden. I 1920 var Oslo en by av leieboere – bare 5 prosent av befolkning var eiere. Etter 2. verdenskrig ble Oslo gradvis en by av boligeiere. I dag eier omkring 70 prosent av befolkningen sine egne boliger. Blant det store mindretallet som leier bolig, bor de aller fleste i den private utleiesektoren. Den kommunale utleiesektoren i Oslo er utpreget residual og utgjør litt under fire prosent av boligmassen. Oslo kommune leier kun ut boliger med korttidskontrakter til de mest vanskeligstilte husholdningene.

VIGGO NORDVIK
NOVA, OsloMet
– Storbyuniversitetet

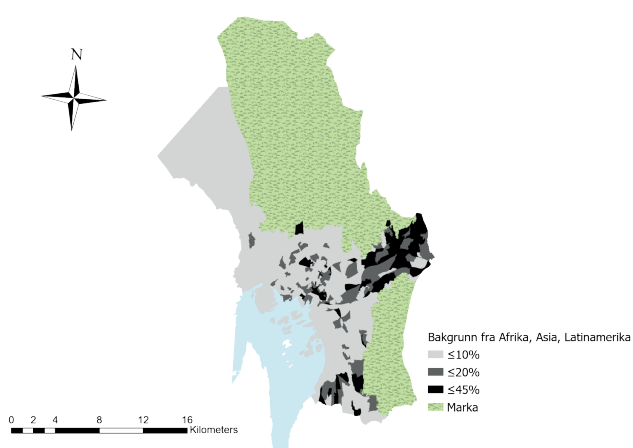
**LENA MAGNUSSON
TURNER**
NOVA, OsloMet
– Storbyuniversitetet

Den kommunale sektoren er videre sterkt konsentrert til tre bydeler i sentrum-øst (Johannessen mfl., 2017; Sørvoll, 2019).

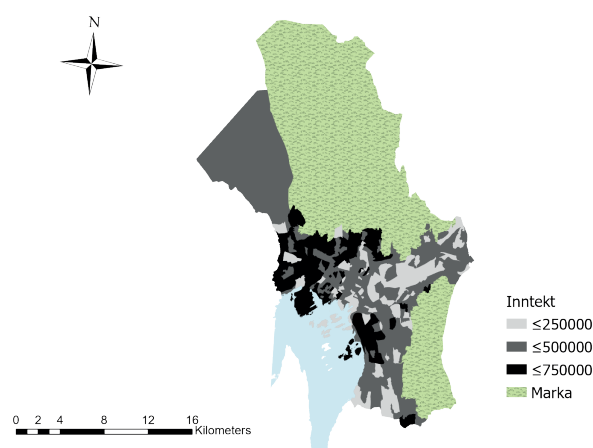
I den norske hovedstaden er alle former for prisregulering på boligmarkedet avskaffet. Det skiller Oslo fra København og mange andre europeiske storbyer (Aarland & Sørvoll, 2020). Husleiereguleringen ble gradvis avskaffet mellom 1982 og 2010, og prisreguleringen på borettslagsboliger – motstykke til private andelsboliger i Danmark – opphørte i praksis i 1988 (Sørvoll, 2011). Ifølge norsk boligpolitikk er bolig et personlig ansvar: det store flertallet forventes å tilfredsstille sitt boligbehov ved hjelp av egne ressurser på såkalte velfungerende boligmarkeder. Statens ansvar i boligsektoren er på sin side avgrenset til de mest vanskeligstilte husholdningene. Endelig er norsk boligpolitikk sterkt boligeiervennlig. Målsettingen er at så mange som mulig skal eie sin egen bolig (St. meld. 23, 2003-2004; Meld. St. 17, 2012-2013; Aarland & Sørvoll, 2020).

Boligsektorens deregulerte karakter betyr at fordelingen av godene på boligmarkedet og befolkningens geografiske sortering, i stor grad bestemmes av husholdningenes kjøpekraft. Det bidrar til geografisk segregasjon etter inntekt og formue. Oslo har imidlertid vært en delt by siden midten av 1800-tallet. Da oppstod det sosiale skillet mellom østkanten og vestkanten i kjølvannet av sterk befolkningsvekst og rask industrialisering (Myhre, 2017) – et grovt skille som fortsatt eksisterer både i populærkulturen og som sosioøkonomisk realitet. Dagens post-industrielle Oslo preges av store forskjeller mellom bydeler i øst og vest hva gjelder helse, levealder, utdanning og inntekt. Vestkanten er fortsatt høystatusgruppens boltreplass, mens østkanten i større grad er hjemsted for husholdninger med lavere utdanning, svakere helse og dårligere økonomi (Ljunggren red., 2017). Ikke-vestlige innvandrere er også kraftig overrepresentert i de østlige bydelene, en overrepresentasjon som har økt i løpet av de siste årtiene (Wessel, 2017). Kartene gjengitt nedenfor illustrerer hvordan en høy andel ikke-vestlige innvandrere (figur 1) sammenfaller geografisk med relativt sett lave yrkesinntekter i Oslo-Øst (figur 2):

Figur 1. Andel innbyggere per nabolag med bakgrunn fra Afrika, Asia og Latin-Amerika i Oslo.

Figur 2. Gjennomsnittlig yrkesinntekt per nabolag blant menn mellom 35 og 50 år i Oslo.

Kort fortalt er Oslo en by med betydelig bostedssegregasjon – i betydningen geografisk konsentrasjon av befolkningsgrupper med samme sosiale, etniske og økonomiske kjennetegn (Søholt, 2010). Mye tyder på at den markedsstyrte boligsektoren bidrar til å reprodusere og forsterke denne bostedsegregasjonen gjennom ulike mekanismer. For eksempel bidrar høye boligpriser på vestkanten til å stenge mange grupper ute fra denne delen av byen. På samme tid kan ikke markedsbasert nybygging endre avgjørende på den geografiske fordelingen av befolkningsgrupper (Barlindhaug, 2017). I motsetning til for eksempel bymyndighetene i København, har ikke Oslo kommune mulighet til å stille krav om en viss andel rimelige almene utleieboliger i nye boligprosjekter med støtte i planlovgivningen (Nordahl, 2018).

Teoretiske refleksjoner

Før vi presenterer en rekke analyser av geografisk ulikhet i Oslo, skal vi her kort gjøre rede for noen viktige teoretiske forutsetningene bak våre tolkninger av disse studiene.

Innenfor samfunnsgeografiske studier av fordelingen av befolkningsgrupper i byrommet finnes en omfattende meny av teoretiske posisjoner i betydningen knipper av hypoteser. Mange av disse hypotesene kan sies å være varianter eller videreutviklinger av den klassiske romlige assimilasjonshypotesen. Denne hypotesen sier at nye gruppers handlinger på boligmarkedet vil minne stadig mer om majoritetsbefolkningens atferd, etter hvert som de integreres økonomisk og erverver kunnskap om lokale boligmarkeder. Eksempler på ulike varianter av den romlige assimilasjonshypotesen er *place stratification*, og *ethnic threat* (Ellen, 2000).

I vår egen tolkning av studiene vi presenterer nedenfor, plukker vi eklektisk fra de forskjellige variantene av den romlige assimilasjonshypotesen. Videre tar våre tolkninger utgangspunkt i at det urbane landskapet utgjør en mulighetsstruktur, og at individer fatter bostedsvalg innenfor denne strukturen basert på egne preferanser og ressurser (økonomi, kunnskap, sosiale nettverk etc.). I sin tur påvirker individenes bostedsvalg strukturene de selv handler innenfor, og befolkningsgruppers fordeling i byrommet. Vårt teoretiske utgangspunkt kan derfor oppsummeres ved å parafasere Thomas Schelling (1978): mikromotiver skaper makrostrukturer. Vi vil også mene at vår eklektiske teoretiske tilnærming ligger nært opp til Sampsons moderne klassiker *Great American city: Chicago and the enduring neighborhood effect* (Sampson, 2012).

Denne artikkelen har et deskriptivt og analytisk siktemål; vi har ingen ambisjoner om å formulere normative politikk anbefalinger. Likevel er det et underliggende premiss for våre tolkninger i det som følger at bostedssegregasjonen som karakteriserer Oslo kan ha uheldige samfunnsmessige virkninger. Hvorvidt, hvordan og når geografisk konsentrasjon av befolkningsgrupper eventuelt utgjør et samfunnsproblem er imidlertid kompliserte spørsmål (se for eksempel: Galster, 2007). Vi kan ikke besvare dem i hele sin fylde her, og

nøyer oss derfor med å nevne to plausible teoretiske forhåndsoppfatninger om hvorfor bostedssegregasjon kan være problematisk for et samfunn:

- i) Konsentrasjoner av befolkningsgrupper som er høyere enn visse terskelnivåer kan skape negative selvforsterkende effekter (Galster, 2007). Det kan for eksempel være snakk om nabolageffekter som hemmer (eller fremmer) unge personers livssjanser avhengig av befolkningssammensetningen i et område (Raaum, Salvanes & Sørensen, 2006; Brattbakk & Wessel, 2017).
- ii) Hvis vi bare bor sammen med folk som ligner oss, og «de andre» bor andre steder kan dette skade tillit og følelsen av fellesskap i et samfunn (Uslaner, 2011).

Geografisk segregasjon og geografisk mobilitet

I denne delen av artikkelen gjør vi nærmere rede for studier av sosioøkonomisk og demografisk (landbakgrunn etc.) segregasjon i Oslo, og drøfter eksisterende forklaringer på hva som forklarer byens segregasjonsmønstre. Mange av arbeidene som nevnes i det følgende ble publisert innenfor rammen av to større forskningsprosjekter gjennomført av NOVA (OsloMet – storbyuniversitetet) med samarbeidspartnere. Begge prosjektene trekker vekslers på et rikt sett registerdata. De to viktigste fordelene ved å bruke registerdata er at det gir mulighet til å analysere heterogenitet langs flere dimensjoner, og at man slipper å bekymre seg for skjevseleksjon i datagrunnlaget (Røed & Raaum, 2003).

Selv om diskusjonen nedenfor hovedsakelig er basert på et knippe nyere artikler publisert i internasjonale tidsskrifter, viser vi også til relevante studier fra andre storbyer for å sette utviklingen i den norske hovedstaden inn i en større forskningsmessig kontekst. I det som følger tar vi utgangspunkt i forskning som analyserer henholdsvis relasjonen mellom økonomisk ulikhet og segregasjon, dekomponering av geografisk inntektsvariasjon, segregering etter landbakgrunn og ulike befolkningsgruppers flyttemønstre. Dette er tema det er essensielt å ha kunnskap om man når skal beskrive og forklare bostedssegregasjon.

Ulikhet og segregasjon

I sin analyse av romlig og individuell inntektsulikhet i Oslo over tid, viser Wessel (2015) at ulikheten i husholdningsinntekten målt ved Gini-koeffisienten steg betydelig fra midten av åttitallet fram til midten av nittitallet (fra 0,23 til 0,32), deretter har den ligget stabilt rundt 0,31. Det kan legges til at formue er atskillig skjevare fordelt med en Gini på rundt 0,9. Dette er et strukturelt trekk mange har uttrykt bekymring over, ikke minst i kjølvannet av den franske økonomen Pikettys arbeider (Piketty, 2014).

Wessel (2015) finner videre at den geografiske ulikheten økte gjennom den perioden inntektsulikheten lå stabilt (1993-2011). Deler vi Oslos befolkning inn i fem like store grupper etter inntekt (dvs. inntektskvintiler), finner man at den gjennomsnittlige sosioøkonomiske segregasjonen målt ved segregerings-

indeksen (IS), steg fra 15,8 til 18,3. Segregeringsindeksen er ett blant flere mulige mål på hvordan ulike grupper bosetter seg innenfor et geografisk område. Den gir et mål på hvor stor andel av en gruppe som må flytte for å oppnå samme andel i alle nabolag som i området sett under ett (Wessel, 2015). Det bør understrekes at variasjon i romlig fordeling er et mangedimensjonalt fenomen, som ikke kan fanges i sin bredde av ett enkelt statistisk mål. En av fordelene med å bruke segregasjonsindeksen er imidlertid at den er en mye anvendt, noe som gjør det mulig å sammenligne resultatene fra mange ulike studier med hverandre.

Det mest slående resultatet i Wessels analyse publisert i 2015, er kanskje at det er personene som er gruppert i den høyeste inntektskvintilen som bor mest segregert, og som kjennetegnes av den høyeste oppgangen på segregeringsindeksen mellom 1993 og 2011. For denne gruppen øker indeksen fra 0,273 til 0,306 i løpet av denne perioden. Også i den laveste kvintilen øker segregasjonen, mens den ligger noenlunde konstant i de tre midterste kvintilene. Det er altså en klar tendens til økende geografisk sosioøkonomisk polarisering i Oslo. Mønstrer hvor den mest segregerte gruppen er dem som ligger på toppen av det økonomiske hierarkiet gjenfinnes også i andre studier av ulikhet i Oslo. Det snakkes i den sammenheng om «gyldne ghettoer» (Ljunggren & Andersen, 2015).

En nylig publisert artikkel demonstrerer at Oslo ikke er et unikt case hva gjelder forholdet mellom inntektsulikhet og bostedssegregasjon. Artikkelen viser at økt inntektsulikhet etterfølges av økt segregering av sosioøkonomisk grupper ti år etter i flere europeiske hovedsteder (Tammaru, Marcińczak, Aunap, van Ham & Janssen, 2019). Forskerne bak denne artikkelen går ganske langt i å antyde at det finnes en strukturell forklaring på dette generelle fenomenet, og at tregheter i boligmarked, prissignaler og oppfatninger av områders attraktivitet gjør at segregasjonen relativt sakte tilpasser seg økt ulikhet. Dette er en interessant hypotese, men vi mener at det kreves flere analyser og lengre datatidsserier før man kan trekke bastante konklusjoner på dette området.

Dekomponering av geografiske inntektsvariasjon

En annen måte å illustrere geografis rolle er å dekomponere variansen i inntektsfordelingen i en nabolagskomponent og en individspesifikk komponent (Nordvik, Turner & Friedrichs, 2019; Raaum, Salvanes & Sørensen, 2006). Dekomponeringen av variansen identifiseres gjennom en flernivåanalyse uten andre høyresidevariable enn separate residualledd på individ og nabolagsnivå. En slik dekomponering er informativ da det vil være slik at dess sterkere sorteringen på nabolag etter inntekt, dess større del av den samlede variasjonen kan forklares med referanse til nabolag. En annen måte å uttrykke dette på er at dekomponeringen viser i hvor stor grad man kan predikere individers inntekt kun basert på informasjon om deres bosted.

Over perioden 1993 til 2011 utgjorde mellom-nabolag-variasjonen 17,3 prosent av inntektsvariasjonen mellom menn i alderen 35-60 i Stor-Oslo. I Hau-

gesundområdet – et område i Vest-Norge som domineres av en mellomstor by -- var nabolagenes bidrag til inntektsvariasjonen til sammenligning klart lavere med 12,5 prosent (Nordvik et al., 2019). Forskjellen mellom Hauge-sundområdet og Stor-Oslo er interessant i et by-perspektiv. Vår tolkning er at den geografiske selvsorteringen av befolkningen etter inntekt er større enn i mindre byer. Forklaringen er enkel, byer med høyt folketall som Oslo har flere nabolag enn det mindre byer har. Det betyr en større meny av nabolag som hushold kan sorteres over og dermed også en mer intens sortering.

En lignende dekomponering av variansen i inntektene basert på data fra Boston, USA, viste at mellom-nabolagsvariansen utgjorde om lag 30 prosent av den totale inntektsvariasjonen (Ioannides, 2004). Forfatteren bak denne studien avrunder med å framheve at «it is quite surprising, at least to me, that these neighbourhoods are quite heterogeneous, with only a relatively small portion of the variance being explained by cluster-specific effects» (Ioanides, 2004: 444-445). På denne bakgrunn kan man si at det trengs flere studier av denne typen, før man kan konkludere om en mellom-nabolags-variasjon på 17,3 prosent som i Oslo er høyt eller ikke.

Segregering etter landbakgrunn

Som nevnt ovenfor er det en ganske tydelig landbakgrunnsdimensjon i den delte byen Oslo. Ikke-vestlige innvandrere og deres etterkommere er overrepresentert i noen østlige områder av byen. Dette er studert utfyllende i mange arbeider (Blom, 2012; Søholt & Lynnebakke, 2015), og vi tar ikke temaet opp i sin bredde, men diskuterer og viser noen sammenhenger og mekanismer som vi betrakter som viktige i denne sammenhengen.

Innvandring og innvandreres flyttemønstre påvirker segregasjonsmønstrene. Det samme gjør naturligvis majoritetsbefolkningens flyttemønstre. Samtidig er det viktig å huske at også andre demografiske prosesser spiller inn. Fertilitet, pardannelse og mortalitet varierer mellom folk med ulik landbakgrunn (Wessel, Turner & Nordvik, 2018). Noe av disse forskjellene kan tilbakeføres til forskjeller i tradisjoner og kultur, men den viktigste driveren er ulikheter i aldersfordelingen. Ta for eksempel bydel Østensjø i Oslo. I denne bydelen bodde det ved inngangen til 2018 28.012 personer over 20 år med norsk landbakgrunn, og totalt 4.103 personer over 20 år med landbakgrunn fra Asia, Afrika, Latin-Amerika eller Øst-Europa utenfor EU. Av voksen-befolkningen (dvs. 20+) var 52 prosent av dem med norsk landbakgrunn 50 år eller yngre; i den gruppa med ikke-norsk landbakgrunn vi betrakter her var andelen 50 år eller yngre 81 prosent.¹

Man trenger ikke å lene seg mot forståelser og fortolkninger av tradisjon og kultur for å predikere at fertiliteten vil være lavere og dødeligheten høyere blant dem med norsk landbakgrunn – det holder å se på alderssammensetningen. Det innebærer at selv om immigrasjonen og emigrasjonen stoppet helt opp og ingen internflyttinger ble gjennomført så ville segregasjonsmønstrene endret seg over tid (Simpson, Gavalas & Finney, 2008; Wessel et al., 2018).

Wessel, Turner & Nordvik (2018) studerer betydningen av ulike demografiske hendelser for segregeringen langs landbakgrunnsdimensjonen i Oslo. I artikkelen analyseres og dekomponeres utviklingen for 5 ulike grupper. De finner for eksempel at mens innbyggere med somalisk og pakistansk landbakgrunn utgjorde henholdsvis 3,6 og 2,0 prosent av befolkningen i Oslo i 2011, så bidro de med henholdsvis 13,3 og 15,4 av fødselsoverskuddet.

Wessel, Turner & Nordvik (2018) analyserer også utviklingen i dissimilaritetsindeksen fra 2001 til 2011. Dissimilaritetsindeksen (DI) viser hvor høy andel av en gruppe som må flytte for at de skal være like høyt representert i alle nabolag. Vi skal drøfte resultatene for to grupper: personer med polsk og personer med pakistansk landbakgrunn.

Fra 2001 til 2011 sank DI for den polske gruppen fra 36,5 til 30,3. Om man dekomponerer ved å fjerne den delen av befolkningsendringene som skyldes innflytting fra andre norske kommuner, innvandring fra utlandet og fødselsoverskudd, endres ikke dissimilaritetsindeksen nevneverdig. Dette betyr at polske innvandrere fra andre kommuner og utlandet bosatte seg mer likt nordiske innbyggere enn det polske innbyggere gjorde i 2001. Heller ikke fødselsoverskudd bidrar til å endre den relative geografiske fordelingen av gruppen.

For gruppen med pakistansk landbakgrunn steg dissimilaritetsindeksen fra 55,3 til 61,0 fra 2001 til 2011. Når man gjennomfører de samme »analytiske eksperimentene« som omtalt over, ser man at den Oslo-interne mobiliteten var den sterkeste driveren for økt segregering av den pakistanske gruppen. Dette skyldes i stor grad flytting fra sentrale deler av Oslo indre øst, til områder i ytre øst hvor det bodde mange med pakistansk bakgrunn i utgangspunktet. Man ser videre at fødselsoverskuddet fordeler seg geografisk på nivå med segregeringen av hele gruppen i 2011, det samme gjelder for innvandringen fra andre land. Innvandringen fra Pakistan består stort sett av familiegjenforeninger. Dette gir en vekst i antall medlemmer i allerede eksisterende familier og forsterker dermed eksisterende bosetningsmønstre. Et positivt fødselsoverskudd vil virke på samme måte.

Kort fortalt viser studiene omtalt ovenfor ganske klart at fødselsstatistikken, innvandring og flyttemønstre bidrar til å opprettholde og forsterke bostedssegregasjonen etter landbakgrunn i Oslo.

Flyttemønstre – noen mekanismer

Den såkalte romlige (*spatial*) assimilasjonshypotesen (se f.eks. Cutler et al., 1999) står sterkt i en del litteratur om hvordan ulike grupper av minoriteter befolker byen. Som tidligere nevnt i artikkelen, er tankegangen bak denne hypotesen at etter hvert som nye grupper integreres økonomisk og akkumulerer kunnskap om lokale boligmarkeder, så vil deres atferd og valg på boligmarkedet ligne mer og mer på majoritetsbefolkningens handlingsmønstre. Minst to forhold kan imidlertid lede til at den romlige assimilasjonshypotesens prediksjoner ikke holder stikk. For det første kan det finnes skranker på

muligheter ut over det som er relatert til inntekter. For det andre kan det være systematiske forskjeller mellom grupper når det gjelder preferanser (se for eksempel: Turner & Wessel, 2013; Wessel, Turner & Nordvik, 2018). Nedenfor ser vi nærmere på noen studier som tester noen aspekter ved assimilasjonshypotesen.

Turner og Wessel (2013) gir en empirisk analyse av hvordan 10 ulike landbakgrunnsgrupper (inkludert innbyggere med norsk landbakgrunn) beveger seg i nabolagshierarkiet i Stor-Oslo når inntekten øker. De studerer perioden fra 1998 til 2008. Et av de viktigste funnene er at økte inntekter påvirker bevegelsene i nabolagshierarkiet ulikt for de ulike minoritetsgruppene. Vietnamesere og Iranere er kjennetegnet av bevegelse oppover i hierarkiet ved økt inntekt og økt flytting vestover og høy tilstedeværelse i vest. En annen gruppe har en tendens til mobilitet oppover målt ved en multippel deprivasjonsindeks, men holder seg i veldig stor grad i den østlige delen av det urbane Oslo-landskapet. I denne gruppen finner man pakistanere, tyrkere og personer med bakgrunn fra Sri Lanka. Denne gruppen er av de innvandringsgruppene som har lengst historie i Oslo. I motsetning til det man kanskje skulle forvente med utgangspunkt i en enkel assimilasjonshypotese, er denne gruppen kjennetegnet av en tendens til at bevegelse oppover i det sosioøkonomiske hierarkiet genererer mobilitet utover mot ytre by.

En alternativ måte å definere lokalisering i nabolagshierarkiet er å klassifisere et hierarki av nabolag ut fra mål på sentraltendensen i den lokale inntektsfordelingen, typisk gjennomsnitt eller median (Gustafsson, Katz & Österberg, 2017; Nordvik & Hedman, 2018; Sharkey, 2008). En kan merke seg at et av de sentrale referanseverkene innen sosio-demografiske bystudier argumenterer for en slik tilnærming (Sampson, 2012).

Nordvik og Hedman (2018) bruker en enkel regresjonsmodell for å studere unge voksnes plassering i nabolagshierarkiet endt utdannelse. Arbeidet estimerer separate sammenhenger for unge voksne med norsk landbakgrunn og for dem med asiatisk eller afrikansk landbakgrunn. De bruker data for plassering i nabolagshierarkiet fra 2010 til 2014, det vil si når de unge voksne er mellom 29 og 36 år gamle.

Det klareste funnet hos Nordvik og Hedman (2018) er at unge med asiatisk eller afrikansk bakgrunn vokser opp lavere i nabolagshierarkiet enn barn med norsk landbakgrunn. Videre, de med asiatisk/afrikansk bakgrunn, bor fremdeles i lavere rangerte nabolag som unge voksne. Gjennom utdanning kan de riktignok nærme seg barn av de innfødte, men de når dem ikke igjen. Dette kan illustreres ved å rangere nabolag på en 1-100 skala. Unge med asiatisk/afrikansk bakgrunn og ingen utdannelse ut over videregående skole har en forventet rangering som ung voksen på 66, tar hun en lavere grads universitetseksamen stiger hennes rangering til 56, mens en høyere grad flytter henne opp til 49. plass. Dette står i en klar kontrast til barn med norsk landbakgrunn; uten noen utdannelse forventes de å oppnå en 44. plass i nabolagshierarkiet.

Sett gjennom egalitære briller kan man si at dette er et ubehagelig trekk ved det norske samfunnet.

Nordvik og Hedman (2018) finnes også at foreldrenes inntekt når man er 16 år gammel påvirker plasseringen i hierarkiet som ung voksen signifikant; et standardavviks økning i foreldrenes inntekt øker forventet rangering med 3 plasser. Hvilket nabolag man bor i sammen med foreldrene som 16-åring påvirker senere bosetting fire ganger sterkere; et standardavviks økning i median inntekten i nabolaget øker den forventede plasseringen med 12 plasser. Det er kanskje litt overraskende at nabolaget man bor i som ungdom har større betydning for hvor man ender som ung voksen enn foreldrenes inntekt. Dette er imidlertid ikke unikt for Oslo og Norge, lignende resultater er funnet i Sverige, Danmark og USA (Gustafsson et al., 2017; Skovgaard Nielsen, 2016; Sharkey, 2008). Disse resultatene demonstrerer tydelig at plasseringen i byens nabolagshierarki som ung voksen påvirkes i stor grad av hvor man er født inn i hierarkiet.

Oppsummering

Studiene diskutert ovenfor nyanserer og utdyper bildet av Oslo som en by med tydelige geografiske skiller, og illustrerer hvordan innvandring, fødselsstatistikken og flyttemønstre bidrar til å opprettholde og forsterke bostedssegregasjonen i byen. Mer generelt antyder studier av flyttemønstre i Oslo at tendensen til at «like-søker-like» er sterk (Ljunggren red., 2017; Galster & Turner, 2019). En studie basert på registerdata av Galster og Turner (2017) viser for eksempel at både høystatus og lavstatus husholdninger – rangert etter disponibel inntekt – har mindre sannsynlighet for å flytte fra områder hvor deres egen gruppe utgjør en stor andel av befolkningen. Samtidig er de mer tilbøyelige til å forlate områder hvor det bor en høy andel husholdninger som er meget ulike dem selv. Galster og Turners studie illustrer dermed hvordan bostedssegregasjonen i Oslo produseres gjennom selvsorteringsmekanismer.

Politiske svar på bostedssegregasjon og levekårsutfordringer

I norsk offentlighet har det vært en del oppmerksomhet knyttet til de sosiale konsekvensene av bostedssegregasjonen i den norske hovedstaden. Det gjelder ikke minst konsentrasjonen av levekårsutfordringer i innvandrer-tette østlige deler av byen som Groruddalen og Gamle Oslo (Tøyen og Grønland). Mange norske offentlige utredninger og forskningsarbeider fra de siste 45 årene har lagt vekt på de uheldige virkningene av bostedssegregasjon. Ifølge Brattbakk og Wessel (2017) framstår her nabolaget «implisitt og eksplisitt som et sosialt felt der dårlige levekår (for eksempel svake skoleprestasjoner, kriminalitet, rusproblemer og sykdom) forsterkes. Omvendt betones tanken om at blanding av sosiale og etniske grupper gir større toleranse, økt samhandling og utjevning av livssjanser» (Brattbakk & Wessel, 2017: 341). Selv om forskningslitteraturen om nabolageffekter i Oslo er relativt beskjeden, indikerer de registerbaserte studiene som finnes at egenskaper ved ulike nabolag påvirker livssjanser – ikke minst for barn og unge (Brattbakk & Wessel, 2017).

De politiske virkemidlene og strategiene utformet for å motvirke negative konsekvenser av bostedssegregasjon er imidlertid langt mindre omfattende og inngripende enn i Danmark (Staver, Brekke & Søholt, 2019). I Norge finnes det intet som minner om den danske parallellsamfunnsavtalen fra 2018 (se andre bidrag i dette temanummeret). Sammenlignet med den danske integreringsstrategien hviler den norske strategien tyngre på samfunnsvitenskapelig evidens og positive insentiver til innvandrere (Staver, Brekke & Søholt, 2019). Det finnes ingen tradisjon for å kalle innvandrertette byområder for «ghettoer» eller «parallellsamfunn» med egne normer og regler i norsk samfunnsforskning og sentrale norske policydokumenter. Den norske integreringsstrategien overskrider heller ikke den markedsliberale strømmingen som har preget boligpolitikken siden 1980-tallet (se for eksempel: NOU 2017: 2; Kunnskapsdepartementet, 2018; Staver, Brekke & Søholt, 2019). I motsetning til i Danmark finnes det ingen stor almen utleiesektor som kan brukes som et instrument i integreringspolitikkenes tjeneste.

I det som følger skal vi kort diskutere tre sentrale politiske virkemidler benyttet av myndighetene i Oslo i et forsøk på å lindre konsekvensene av bostedssegregasjon og opphopning av levekårsutfordringer: 1) områdeløft, 2) spredning av kommunale utleieboliger, 3) Plan- og bygningsloven.

Groruddalssatsingen (2006-2026), Oslo Sør-satsingen og Tøyen- og Grønlandssatsingen (2014-2026) er alle eksempler på aktive områdeløft (Brattbakk & Wessel, 2017). Disse områdebaserte satsingene minner mye om lignende danske fenomener, som for eksempel såkalte helhetlige «boligsociale innsatser» i almene boligforeninger (jf. Christensen et al., 2018; se også Vasiljevas artikkel i dette temanummeret). Et områdeløft kan beskrives som et knippe fysiske og sosiale virkemidler ment for å bidra til «helhetlig, varig og lokalt forankret utviklingsarbeid i utvalgte områder med særlige levekårsutfordringer» (siteret fra Brattbakk & Hagen et al., 2015: 16). Områdeløftene i Oslo er tematisk inndelt i satsinger knyttet til nærmiljø, utdanning (oppvekst) og sysselsetting. Hovedpoenget er å styrke levekårene og øke samfunnsdeltagelsen til innbyggerne i utsatte bydeler (Oslo kommune, 2020).

Selv om det er lett å være sympatisk innstilt til offentlige satsinger som tar sikte på å forbedre levekårene i relativt sett fattige bydeler, kan verdien av områdeløftene som politisk virkemiddel problematiseres på minst to måter. For det første kan vanskeligstilte beboere prises ut av nabolag fordi områdeløftene øker utsatte bydelers attraktivitet. En kostnad ved områdeløft – og mer generelt områdebaserte satsinger -- kan dermed være gentrifisering og utskifting av befolkningsgrupper. For det andre kan Oslo kommunes prioritering av områdebaserte satsinger kritiseres for å lindre konsekvensene av bostedssegregasjon, men neglisjere de underliggende strukturene som skaper geografisk ulikhet i storbyer (jf. Holgersen, 2020). Områdeløft er en enkelt sagt en politisk strategi som ikke bidrar til å gjøre det enklere for lavinntektshusholdninger å flytte til høystatusområder. Dette i motsetning til for eksempel en offensiv politikk for å etablere kommunale, sosiale leieboliger i Oslo-Vest.

I den sammenheng er det verdt å merke seg at byregjeringen i Oslo ved flere anledninger siden midten av 1990-tallet har formulert målsettinger om å spre de kommunale utleieboligene jevnere utover byrommet (Ertshus, 2014; Holgersen, 2020). Som tidligere nevnt er disse boligene i dag sterkt konsentrert til Oslo-Øst. Målsettingen med å spre de kommunale boligene geografisk har blant vært å oppløse svært dårlige bomiljøer, og forbedre levekår ved å integrere leieboere i mer blandede og mer ressurssterke nabolag. Så langt har det imidlertid ikke lyktes å øke andelen kommunale boliger i høystatusområdene i Oslo-Vest (Ertshus, 2014; Johannessen et al., 2017). Det kan skyldes faktorer som utilstrekkelig politisk vilje, manglende kompetanse og profesjonalitet i kommunen, samt ikke minst at høye tomte- og boligpriser er en barriere for etablering av kommunale boliger i vestlige bydeler. Innenfor rammen av dagens markedsorienterte boligpolitikk – hvor sosiale utleieboliger er et begrenset tilbud til de mest vanskeligstilte – vil uansett økt spredning av kommunale boliger kun medføre en relativt beskjeden reduksjon av Oslos bostedssegregasjon.

Det politiske flertallet i Oslo har også forsøkt å bruke plan- og bygningsloven (PBL) som et instrument for å skape mer blandede boligområder. Leilighetsnormen i Oslo er vedtatt med støtte i PBL, og sikrer at det bygges et visst antall boliger med familiestørrelse i visse sentrale bydeler. Hovedhensikten med normen er å fremme en variert befolkningssammensetning i bydeler hvor det per i dag finnes mange småleiligheter og enkeltpersonshusholdninger (Aarland & Sørvoll, 2020).

Leilighetsnormen illustrerer at det finnes en viss interesse for å påvirke befolkningssammensetningen med støtte i PBL i Oslopolitikken. På den annen side har PBL klare svakheter som boligpolitisk virkemiddel. Ifølge PBL har ikke kommunene rett til å fastsette disposisjonsform (*tenure*) i utbyggingsområder (Nordahl, 2018). Det er en av årsakene til at det er vanskelig for myndighetene i Oslo å påvirke den geografiske fordelingen av boligtyper og befolkningsgrupper. I motsetning til situasjonen i mange andre europeiske byer har Oslo kommune få juridiske kort på hånda hvis den vil fremme bygging av rimelige eier- eller leieboliger på privat grunn (Gyberg, 2019). I likhet med virkemidler som områdeløft og spredning av kommunale boliger har dermed dagens planlovgivning begrenset potensiale som virkemiddel for å bekjempe bostedssegregasjon.

Avslutning

Oslo har i minst 150 år har hatt et klart mønster hvor de sosioøkonomisk mest privilegerte gruppene har dominert i vest, mens de mindre privilegerte gruppene har dominert i øst (Kjeldstadli, 1990; Myhre, 2017). De registerbaserte studiene behandlet i denne oversiktsartikkelen illustrerer hvordan dette mønsteret har blitt opprettholdt og forsterket de siste årtiene. Vi har også argumentert for at de politiske virkemidlene som har blitt utformet for å bote på negative konsekvenser av bostedssegregasjonen i liten grad har potensial til å

bidra til en mindre segregert og mer blandet by. Innenfor rammen av en markedsliberal boligpolitikk vil Oslo – alt annet likt – forbli en utpreget delt by. Hvis det er noe erfaringene fra Oslo kan lære andre europeiske byer, er det at deregulerte boligmarkeder og markedsbasert boligbygging ikke er en potent kur mot bostedssegregasjon.

Det bør imidlertid legges til at en boligpolitikk med større styringsambisjoner også kan komme til kort; befolkningsgruppers flyttmønstre kan motarbeide politikeres gode intensjoner. Galster og Turner (2017) studie av flyttmønstrene til lav- og høystatushusholdninger i Oslo, indikerer at sistnevnte gruppe er mer tilbøyelig til å flytte når andelen lavstatusgrupper øker over et visst nivå. Det kan bety at effekten av å etablere kommunale leieboliger for lavinntektsgrupper i Oslo-Vest kan reduseres av motreaksjoner fra mer velstående lag av befolkningen. Dermed kan empiri fra Oslo også brukes til å underbygge allmenne teorier om politikkenes begrensede kraft på urban- og boligfeltet. I den sammenheng kan det nevnes at effektene av politiske anti-segregasjonsstrategier har vært beskjedne også i Sverige (Andersson, Bråmås & Holmqvist, 2010) – et nordisk land med en annen og mer leieboerorientert boligpolitikk.

Noter

1. Tall hentet fra Oslo kommunes statistikkbank 11.3, 2020, <http://statistikkbanken.oslo.kommune.no/webview/>

Referanser

- Andersson, R., Bråmås, Å. & Holmqvist, E. (2010). Counteracting Segregation: Swedish Policies and Experiences. *Housing Studies*, 25(2), 237-256.
- Bengtsson, B. (red), et al. (2013). *Varför så olika?: Nordisk bostadspolitik i jämförande historiskt ljus*. Malmö: Égalité.
- Barlindhaug, R. (2017). Bolimarked og flytting – betydning for segregasjon. I J. Ljunggren (red.), *Oslo – ulikhetenes by*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Blom, S. (2012). Etnisk segregasjon i Oslo over to tiår. *Tidskrift for velferdsforskning*, 15(4), 275-291.
- Brattbakk, I., Hagen, A. L., Rosten, M. G., Sæter, O., Osuldsen, J., Andersen, B., & Bratseth, K. (2015). *Hva nå, Tøyen. Sosiokulturell stedsanalyse av Tøyen i bydel Gamle Oslo*. Oslo: AFI.
- Brattbakk, I., & Wessel, T. (2017). Nabolagets effekt. Hva er problematisk med geografisk ulikhet? I J. Ljunggren (red.) *Oslo -ulikhetenes by*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Christensen, G. et al. (2018). *Børn og unges uddannelseschancer – de boligsociale indsatsers bidrag*. VIVE.
- Cutler, D. M., Glaeser, E. L., & Vigdor, J. L. (1999). The Rise and Decline of the American Ghetto. *Journal of Political Economy*, 107(3), 455-506.
- Ellen, I. G. (2000). *Sharing America's neighborhoods*. Cambridge, MA.: Harvard University Press.
- Ertshus, R. (2014). Spredning av kommunale boliger. *En studie av politikk og resultater i Oslo kommune (Master's thesis)*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Galster, G. (2007). Neighbourhood social mix as a goal of housing policy: a theoretical analysis. *European Journal of Housing Policy* 7(1): 19-43.
- Galster, G., & Turner, L. M. (2017). Status discrepancy as a driver of residential mobility: Evidence from Oslo. *Environment and Planning A*, 49(9), 2155-2175.
- Galster, G. & Turner, L. M. (2019). Status Aversion, Attraction and Discrepancy as Drivers of Neighborhood Selection. *City & Community*, 18(3), 937-964.
- Gustafsson, B., Katz, K., & Österberg, T. (2017). Residential Segregation from Generation to Generation: Intergenerational Association in Socio-Spatial Context Among Visible Minorities and the Majority Population in Metropolitan Sweden. *Population, Space and Place*, 23(4). <https://doi.org/10.1002/psp.2028>
- Gyberg, K. 2019. *Boligdrømmen*. Oslo: Manifest forlag.
- Holgersen, S. (2020). Lift the class—not the place! On class and urban policies in Oslo. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 1-20. <https://doi.org/10.1080/04353684.2020.1728701>
- Ioannides, Y. M. (2004). Neighborhood income distributions. *Journal of urban Economics*, 56(3), 435-457.

- Johannessen et al. (2017). *Startlånets utjevningmuligheter*. Oslo: Velferdsetaten.
- Kjeldstadli, K. (1990). Oslo bys historie. Bind 4. Den delte byen. Fra 1900 til 1948. In: Oslo, JW Cappelen Forlag.
- Ljunggren, J. red. (2017). *Oslo – ulikhetenes by*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Ljunggren, J., & Andersen, P. L. (2015). Vertical and horizontal segregation: Spatial class divisions in Oslo, 1970–2003. *International Journal of Urban and Regional Research*, 39(2), 305–322.
- Kunnskapsdepartementet (2018). Integrering gjennom kunnskap. *Regjeringens integreringsstrategi 2019–2022*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Meld. St. 17 2012–2013. *Byggje – bu – leve*. Oslo: Kommunal- og regionaldepartementet.
- Myhre, J. E. (2017). Oslos historie som delt by. I J. Ljunggren (red.), *Oslo – ulikhetenes by*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Nordahl, B. I. (2018). Boligbygging og boligpolitikk: plan- og bygningslovens trange handlingsrom. I Hanssen, G. S. & Aarsæther, N. (Red.). *Plan- og bygningsloven 2008 – En lov for vår tid?*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nordvik, V., & Hedman, L. (2018). Neighbourhood attainment of children of immigrants in Greater Oslo: Intergenerational inertia and the role of education. *Population, Space and Place*, 2192.
- Nordvik, V., Turner, L. M., & Friedrichs, J. (2019). Neighbourhood Poverty And Individual Earnings: Tales Of Two (Norwegian) Cities. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*.
- NOU 2017:2. (2017). *Integrasjon og tillit. Langsiktige konsekvenser av høy innvandring*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2017-2/id2536701/>
- Oslo kommune, 2020. *Områdesatsingene i Oslo*. Hentet fra <https://www.oslo.kommune.no/byutvikling/omradesatsingene-i-oslo/#gref>
- Pedersen, A. W. & Kuhnle, S. (2017). The Nordic welfare state model. I Knutsen, O. P. (red.), *The Nordic Models in Political Science: Challenged, but Still Viable?* (s. 249–272). Bergen: Fagbokforlaget
- Piketty, T. (2014). *Capital in the twenty-first century*: Harvard University Press.
- Raaum, O., Salvanes, K. G., & Sørensen, E. Ø. (2006). The neighbourhood is not what it used to be. *The Economic Journal*, 116(508), 200–222. doi: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0297.2006.01053.x>
- Røed, K., & Raaum, O. (2003). Administrative registers – Unexplored reservoirs of Scientific Knowledge? *The Economic Journal*, 113(488), F258–F281. doi: [doi:doi.org/10.1111/1468-0297.00134](https://doi.org/10.1111/1468-0297.00134)
- Sampson, R. J. (2012). *Great American city: Chicago and the enduring neighborhood effect*. Chicago: University of Chicago Press.
- Sharkey, P. (2008). The Intergenerational Transmission of Context. *American Journal of Sociology*, 113(4), 931–969.
- Simpson, L., Gavalas, V., & Finney, N. (2008). Population dynamics in ethnically diverse towns: the long-term implications of immigration. *Urban Studies*, 45(1), 163–183.
- Skovgaard Nielsen, R. (2016). Straight-line assimilation in leaving home? A comparison of Turks, Somalis and Danes. *Housing Studies* 31(6), 631–650.
- St. meld. 23 2003–2004. *Om boligpolitikken*. Oslo: Kommunal- og regionaldepartementet.
- Staver, A. B., Brekke, J-P., & Søholt, S. (2019). *Scandinavia's segregated cities – policies, strategies and ideals*. NIBR-rapport 8. Oslo: By- og regionforskningsinstituttet NIBR, OsloMet.
- Søholt, S. 2010. *Etniske minoriteter og boligmarkedet: Integrert, marginalisert, segregert*. Oslo: Norges Forskningsråd.
- Søholt, S., & Lynnebakke, B. (2015). Do Immigrants' Preferences for Neighbourhood Qualities Contribute to Segregation? The Case of Oslo. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 41(14), 2314–2335.
- Sørvoll, J. (2011). *Norsk boligpolitikk i forandring 1970–2010*. Oslo: NOVA.
- Sørvoll, J. 2019. The Dilemmas of Means-tested and Market-oriented Social Rental Housing: Municipal Housing in Norway 1945–2019. *Critical Housing Analysis*, 6(1), 51–60. <http://dx.doi.org/10.13060/23362839.2019.6.1.460>
- Tamaru, T., Marcińczak, S., Aunap, R., van Ham, M., & Janssen, H. (2019). Relationship between income inequality and residential segregation of socioeconomic groups. *Regional Studies*. <https://doi.org/10.1080/00343404.2018.1540035>
- Turner, L. M., & Wessel, T. (2013). Upwards, outwards and westwards: Relocation of ethnic minority groups in the Oslo region. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 95(1), 1–16.
- Turner, L. M. & Wessel, T. (2019). Housing market filtering in the Oslo region: pro-market housing policies in a Nordic welfare-state context. *International Journal of Housing Policy*, 19(4), 483–508.
- Uslaner, E. M. (2011). «Trust, Diversity, and Segregation in the United States and the United Kingdom1.» *Comparative Sociology* 10(2), 221–247.
- Wessel, T. (2017). Det todelte Oslo–etniske minoriteter i øst og vest. I J. Ljunggren (red.), *Oslo – ulikhetenes by*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Wessel, T. (2015). Economic segregation in Oslo. In T. Tamaru, S. Marcińczak, M. v. Ham, & S. Musterd (Eds.), *Socio-Economic Segregation in European Capital Cities: East Meets West* (pp. 156–132). Routledge.
- Wessel, T., Turner, L. M., & Nordvik, V. (2018). Population dynamics and ethnic geographies in Oslo: the impact of migration and natural demographic change on ethnic composition and segregation. *Journal of Housing and the Built Environment*, 33(4), 789–805.
- Aarland, K. & Sørvoll, J. (2020). *Norsk boligpolitikk i et internasjonalt perspektiv*. Oslo: NOVA.